

beliefs, musical tastes and needs, mastering of knowledge and skills that are essential for mastery of this genre of art, the development of musical creative abilities that determine the success of the singing.

Key words: a vocal culture, the future teacher of music, meaningful stages of vocal culture, singing activity.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.147.091.31-059.2

Ю. П. Шапран

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-СТАДІ ЯК ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

В умовах розбудови вищої школи інноваційно-педагогічні зрушення в освіті є неминучими. На зміну традиційним формам навчання приходять нові – проблемні, модульні, інтерактивні та ін. О. Пометун зазначає, що інтерактивне навчання – „це організація викладачем за допомогою певної системи способів, прийомів, методів освітнього процесу, заснованого на: суб’єкт-суб’єктних стосунках педагога й учня (паритетності); багатосторонній комунікації; конструюванні знань учнем; використанні самооцінки та зворотного зв’язку; постійній активності учня”. У контексті інтерактивного навчання знання набуваються студентами не у вигляді вже готової системи від педагога, а „в процесі власної активності” [4, с. 7].

Організація інтерактивного навчання передбачає розвиток у студентів умінь і навичок спілкування, роздумів, формування власних суджень та творчого вирішення проблемних ситуацій, де викладач виступає в ролі організатора процесу навчання, консультанта і помічника студентів. Перевагами інтерактивного навчання вважаються: збільшення обсягу виконаної роботи за певний період часу; висока результативність у засвоєнні знань і формування вмінь співпрацювати, налагодження гуманних стосунків між учасниками навчально-виховного процесу; формування позитивних мотивів навчання; розвиток навичок навчально-пізнавальної діяльності (планування, рефлексія, контроль, самоконтроль). До основних недоліків інтерактивного навчання можна віднести: небажання викладачів мати клопіт зі змінами у навчальних курсах; хвилювання щодо втрати контролю за процесом навчання студентів; неможливість постійно підтримувати на заняттях належну поведінку й тишу.

Інтерактивне навчання розглядається з різних аспектів, а саме:

- як альтернативне традиційному, інноваційне навчання, за умов якого студенти проявляють ініціативність (за організаційними формами);

- як суб'єкт-суб'єктна взаємодія (за характером відносин викладача і студента);
- як особистісно зорієнтована навчальна діяльність (за підходом до особистості);
- як комфортне середовище для розвитку професійних якостей особистості (за умовами організації).

У сучасній психолого-педагогічній літературі висвітлюються питання сутності інтерактивних технологій та інтерактивного навчання (С. Кашлев, О. Комар, Г. Коберник, О. Пометун, Л. Пироженко, Г. Сазоненко, Н. Шаманська); класифікації інтерактивних технологій, технік, прийомів та методів навчання (Л. Карамушка, В. Мельник, Г. Селевко, Г. Сиротенко, О. Пометун, Л. Пироженко); використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи (С. Грабовська, І. Мельничук, Г. П'ятакова, С. Сисоєва); психолого-педагогічні аспекти сучасних технологій та методів навчання (М. Артюшина, О. Котикова, В. Сидорова, Г. Романова, М. Сорока, Т. Яценко).

Метою написання статті є висвітлення особливостей застосування кейс-стаді технологій як інтерактивного навчання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів.

Інтерактивними називаються технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії індивідів у процесі спільної діяльності. Загальною ознакою цих технологій є принципи інтеракції: багатостороння комунікація, взаємодія і взаємонавчання, кооперація та співробітництво. Інтерактивні технології є різновидом активних технологій. Під технологією інтерактивного навчання О. Комар розуміє таку організацію навчального процесу, за якої кожен учень, студент бере участь у колективному взаємодоповнюючому, заснованому на взаємодії та спілкуванні всіх його учасників процесі навчального пізнання [3].

Н. Шаманська розглядає інтерактивні технології навчання як систему суб'єктно-суб'єктних відносин, що дозволяють стимулювати інтерес і мотивацію до самонавчання та самопізнання; підвищувати рівень активності й самостійності; розвивати навички аналізу та рефлексії власної діяльності, прагнення до співробітництва та емпатії. Інтерактивні технології навчання, на думку науковця, здійснюються шляхом активної взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу [7].

Різні дефініції інтерактивного навчання (інтерактивні технології, інтерактивні методи навчання, інтерактивні техніки) часто використовують як синонімічні, хоча ці поняття й не тотожні. У вітчизняній педагогіці симетрично використовують терміни „інтерактивні технології”, „інтерактивні технології навчання”, „інтерактивні методи навчання”. Особливості застосування технологій виявляються в системності, алгоритмічності, процесуальності, можливості відтворення, проектованості, керованості, стійкості результатів. При використанні інтерактивних методів акцент робиться на їх варіативності та врахуванні індивідуальних і вікових психологічних особливостей. Сфера застосування інтерактивних технологій

навчання та інтерактивних методів навчання у вищій школі обмежується лекційними, семінарськими та практичними заняттями, тоді як інтерактивні технології та інтерактивні техніки можуть використовуватися автономно як складові елементи інших організаційних форм навчання.

Найбільш поширеною в сучасній науковій літературі є класифікація інтерактивних технологій О. Пометун та Л. Пироженко. Автори цієї класифікації диференціюють технології за формами організації навчальної діяльності на чотири групи:

1) інтерактивні технології кооперативного навчання: робота в парах, ротаційні трійки, робота в малих групах;

2) інтерактивні технології колективно-групового навчання: обговорення проблеми в загальному колі, аналіз ситуації (case-метод); вирішення проблем;

3) технології ситуативного моделювання: симуляції або імітаційні ігри; спрощене судове слухання; громадські слухання; розігрування ситуацій за ролями;

4) технології опрацювання дискусійних питань: метод ПРЕС, дискусія, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу; оцінювальна дискусія; дебати [5].

Однією з більш відомих інтерактивних технологій колективно-групового навчання є „кейс-стаді” (case-study), або метод конкретних ситуацій (від англійського case – випадок, ситуація, case-study – повчальний випадок) – метод активного проблемно-ситуативного аналізу, що заснований на навчанні шляхом розв’язування конкретних завдань-ситуацій (вирішення кейсів, case-метод). У педагогічних дослідженнях його називають методом навчальних конкретних ситуацій, або методом ситуативного навчання.

Метод case-study було вперше застосовано в навчальному процесі Гарвардської школи бізнесу (Harvard Business School) в 1921 році. Класичним є визначення поняття „case-study” („кейс-стаді”) як опис ситуації, що реально існувала або може існувати. Кейс-стаді як сучасна інноваційна технологія у вищій школі набирає все більшої популярності.

Мета методу кейс-стаді – поставити студентів у таку ситуацію, за якої їм необхідно буде прийняти власне рішення. Опис цієї ситуації одночасно висвітлює не лише конкретну практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань студентів, які необхідно засвоїти в процесі її розв’язування під керівництвом викладача.

Метод case-study використовується для короткотермінового навчання, на основі реальних або вигаданих ситуацій, спрямованих, в основному, не на засвоєння знань, а на формування у студентів нових якостей і умінь. Він припускає варіативність навчання. Кейс-метод – це ділова гра в мініатюрі, бо поєднує в собі майбутню професійну діяльність з ігровою. Сутністю досліджуваної технології є те, що навчальний матеріал подається студентам у вигляді мікропроблем, а знання набуваються ними в результаті активної творчої і дослідницької діяльності. Цей метод виявляється ефективним при

формуванні таких ключових компетенцій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів як комунікабельність, здатність аналізувати за короткий проміжок часу великий обсяг неупорядкованої інформації, прийняття рішень в умовах стресу й недостатньої інформації.

Отже, з методичної точки зору кейс-стаді – це спеціально підготовлений навчальний матеріал, що „містить структурований опис ситуацій, які запозичені з реальної практики” [2, с. 4]. Кейс-стаді, на думку І. Гладкіх, є єдиним інформаційним комплексом, що дозволяє зрозуміти ситуацію.

Перевага кейс-методу стосовно традиційних технологій полягає в тому, що він зацікавлює студентів процесом навчання, формує сталий інтерес до навчальної дисципліни, сприяє активному засвоєнню знань та навичок, розвиває творче мислення.

За способом отримання інформації виокремлюють польові (засновані на фактах реального життя), кресельні (придумані автором), за об’ємом – довготривалі (американські) та короткотривалі (західно-європейські), за метою – ілюстративні та навчальні ситуації [2].

Підготовка кожного кейса передбачає декілька етапів.

Підготовчий етап включає в себе: пошук першочергових умов; встановлення первинного контакту (визначення основних проблем, питань); збирання інформації щодо конкретної проблеми, питання.

Власне процес складання кейса передбачає: розробку ідеї майбутнього кейса; напрацювання кейса; аналіз ключових моментів кейса; відповідність тексту щодо основної ідеї кейса; відпрацювання стильових ознак кейса.

Прикінцевий етап: отримання дозволу на публікацію кейса; публікація кейса [1, с. 36].

Загальний порядок складання кейса включає такі елементи: вступ; загальні знання чи інформація про предмет, опис проблеми; висновок; додатки.

Обов’язковими складниками кейса є: назва кейса; опис основної ідеї кейса (огляд кейса); мета кейса (чому навчає); місце кейса в навчальному плані (для самостійного планування навчального процесу); формулювання проблеми та план вивчення матеріалів кейса; поетапне завдання для виконання; питання для обговорення; вимоги до оформлення результатів роботи з кейсом; опис ситуації; довідкові матеріали; посилання на додаткові інформаційні ресурси (для самостійної роботи).

Окрім текстового матеріалу, в кейс-стаді використовують також нетекстовий матеріал: наочні додатки (схеми, графіки, діаграми, таблиці, фотографії); слайдовий супровід дискусії; аудіо та відеоматеріали тощо [1, с. 42 – 44].

Класичному варіанту моделі ситуаційного навчання притаманна етапність:

- ознайомлення з описом ситуаційної проблеми (за текстом або з розповіді викладача);
- виявлення основних причин виникнення даної проблеми;

- об'єднання студентів у творчі групи;
- узагальнення і аналіз ситуації кожним студентом, відстоювання власних ідей та рішень в дискусії з іншими учасниками творчої групи;
- вибір кращого рішення (альтернативи) з опорою на аналіз позитивних і негативних наслідків наявних рішень проблемної ситуації;
- презентація колективної альтернативи кожної творчої групи;
- загальна дискусія;
- підсумки роботи студентів над кейсом, оцінювання їх якості роботи викладачем.

За часовим виміром на ознайомлення з проблемною ситуацією, виявлення проблем, узагальнення й аналіз отриманої інформації відводиться до 30 % часу, напрацювання колективного результату вирішення ситуаційної проблеми (альтернативи) кожної творчої групи – до 50 %, підготовку звіту й презентацію результатів проведеної діяльності – до 20 %.

Складність ситуаційного навчання полягає в тому, що викладач має підготувати збірку кейсів, які відповідатимуть завданням конкретного курсу. Для ефективної роботи студентів необхідно продумати домашнє завдання, яке передбачатиме підготовку питання з урахуванням конкретної ситуації або проведення письмового аналізу самого кейса. Також варто запропонувати огляд додаткової літератури з проблем, що стосуються конкретної ситуації.

У процесі аналізу певної ситуації викладач повинен добре розумітися на змісті курсу і його міжпредметних взаємозв'язках, уміти спрямовувати процес обговорення в необхідному напрямі. Це складне й відповідальне завдання, яке можна вирішити лише за умови ретельної підготовки до занять. Дидактична особливість використання методу конкретних ситуацій полягає в тому, що основна робота викладача починається задовго до аудиторного етапу. У процесі підготовки необхідно не лише систематизувати матеріал, продумати приблизний план обговорення, додаткові запитання для активізації дискусії, а й проаналізувати готовність конкретної групи до такої роботи.

Оцінювання результатів навчання студентів із застосуванням кейс-методу здійснюється за такими критеріями.

1. Активність студента в обговоренні кейса, що передбачає:

- конструктивні оригінальні пропозиції щодо ефективного розв'язання проблемної ситуації;
- адекватне застосування теоретичних знань з вивченого курсу;
- використання цікавого додаткового фактичного матеріалу, статистичних даних для аргументації власних пропозицій;
- уміння вирізняти й ідентифікувати проблеми, ставити запитання з огляду на конкретну ситуацію;
- уміння чітко, логічно, структуровано викладати власну позицію в процесі обговорення.

2. Участь у роботі творчої групи:

- участь у підготовці групового проекту (визначення коефіцієнта трудової участі кожного студента в розробленні проекту);

- презентація проекту рішення групи в процесі обговорення.

3. Самостійна робота при підготовці до заняття:

- уміння письмово проаналізувати конкретну ситуацію (із висновками, проблемами, запитаннями);

- підготовка додаткових теоретичних завдань (рефератів, оглядів першоджерел) [6, с. 330].

Для ефективного використання методу кейсів варто користуватися такими методичними рекомендаціями:

1) при складанні й підготовці до використання „кейс-стаді” дотримуватися етапності його складників;

2) матеріал для обговорення має віддзеркалювати проблеми майбутньої професійної діяльності;

3) проблемна ситуація повинна бути достатньо складною, пов'язаною із життям і мати кілька альтернативних варіантів розв'язання;

4) формування оптимальної кількості учасників у творчих групах;

5) при оцінюванні результатів діяльності студентів урахування коефіцієнта трудової участі кожного студента в роботі творчої групи.

Отже, інтерактивне навчання передбачає розвиток у студентів умінь і навичок спілкування, роздумів, формування власних суджень та творчого вирішення проблемних ситуацій, де викладач виступає в ролі організатора процесу навчання, консультанта й помічника студентів. Такий різновид навчання викликає інтерес у студентів, оскільки побудований на ігрових ситуаціях і створює комфортне середовище для розвитку професійних якостей особистості. Багатоваріативність інтерактивних технологій вимагає детального їх вивчення. Однією з більш відомих інтерактивних технологій колективно-групового навчання є „кейс-стаді” – ділова гра в мініатюрі, яка поєднує в собі майбутню професійну діяльність з ігровою. Підготовка кожного кейса передбачає дотримання загального порядку його складання та певних етапів. Складність ситуаційного навчання полягає в тому, що викладач має підготувати збірку кейсів, які відповідатимуть завданням конкретного курсу. Використання „кейс-стаді” в професійній підготовці майбутніх учителів надає можливість викладачеві оптимізувати навчальний процес у вищій школі.

Список використаної літератури

1. Бобохуджаев Ш. Инновационные методы обучения : особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / Ш. Бобохуджаев, З. Юлдашев. – Ташкент. – 2006. – 88 с. **2. Гладких И.** Методические рекомендации по разработке учебных кейсов / И. Гладких. – СПб, 2004. **3. Комар О.** Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Комар Ольга

Анатоліївна. – Умань, 2011. – 405 с. **4. Пометун О.** Енциклопедія інтерактивного навчання / Олена Іванівна Пометун. – К. : СПД Кулінічев, 2007. – 144 с. **5. Пометун О.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, [за ред. О. Пометун]. – К. : Вид-во А.С.К., 2003. – 192 с. **6. Туркот Т.** Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / Т. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – С. 325–332. **7. Шаманская Н.** Интерактивные методы / Н. Шаманская // Дошкольное воспитание. – 2008. – № 8. – С. 24 – 27.

Шапран Ю. П. Використання кейс-стаді як технології інтерактивного навчання майбутнього вчителя

У статті розглянуто питання використання кейс-стаді методу як провідної технології інтерактивного навчання в процесі підготовки майбутніх учителів. Висвітлено обов'язкові складники кейса. Наведено характеристика кожного етапу ситуаційного навчання. Визначено критерії оцінювання студентів при застосуванні методу кейсів та розроблено методичні рекомендації щодо організації роботи з ними.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні технології, інтерактивні методи, кейс-стаді метод, професійна підготовка вчителів.

Шапран Ю. П. Использование кейс-стади как технологии интерактивного обучения будущего учителя

В статье рассматриваются вопросы использования кейс-стади метода как ведущей технологии интерактивного обучения в процессе подготовки будущих учителей. Освещены обязательные составляющие кейса. Приведена характеристика каждого этапа ситуационного обучения. Определены критерии оценивания студентов при применении метода кейсов и разработаны методические рекомендации по организации работы с ними.

Ключевые слова: интерактивное обучение, интерактивные технологии, интерактивные методы, кейс-стади метод, профессиональная подготовка учителей.

Shapran Yu. P. Using a Case Study of Interactive Learning Technology as a Future Teacher

The article deals with the use case study method as a leading technology online training in the preparation of future teachers. Obligatory components covered case. The characteristic of each stage of the learning situation. The criteria of evaluation of students in the application of the method of case studies and developed guidelines in working with them.

Key words: interactive training, interactive technologies, interactive methods, case study method, the training of teachers.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.